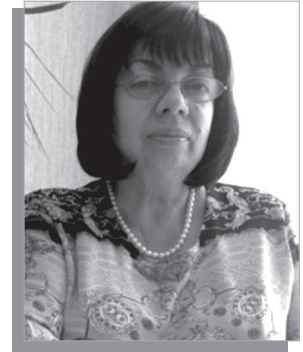

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2024-59-4-6>
УДК 334.722.8:347.721]:005.922.1

О. С. МАРЧЕНКО

докторка економічних наук, професорка,
професорка кафедри фінансового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: o. s. marchenko @ nlu.edu.ua.
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4761-9620>
Scopus Author ID: [https://www.scopus.com/
authid/detail.uri?authorId=56835379300](https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56835379300)

СИСТЕМА КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: УПРАВЛІННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ¹

У статті розкрито основні характеристики системи корпоративної безпеки, її об'єкти та взаємопов'язані структурні елементи – це безпеки економічних, організаційно-управлінських, правових корпоративних відносин. Обґрунтовано функції системи корпоративної безпеки, що спрямовані на узгодження та забезпечення збалансованості інтересів підприємства та його стейкхолдерів. Аргументовано пріоритетну роль стейкхолдерського підходу в управлінні безпекою корпоративних відносин. Запропоновано методика визначення рівня системи корпоративної безпеки на основі інтегрально-функціональних показників ефективності її складових.

Ключові слова: система корпоративної безпеки підприємства, об'єкти та функції системи корпоративної безпеки, безпека економічних, організаційно-управлінських, правових корпоративних відносин, корпоративні ризики, стейкхолдерський підхід, оцінка рівня системи корпоративної безпеки.

JEL Classification: D21, D23, L26, M1.

¹ Роботу виконано в межах цільової комплексної програми «Соціально-економічна модернізація України та формування інноваційної моделі розвитку» (номер державної реєстрації 0111u000961).

© Марченко О. С., 2024. Стаття публікується на умовах ліцензії Creative Commons – Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Статтю розміщено на сайті збірника: <http://econtlaw.nlu.edu.ua>.

Постановка проблеми. Від рівня корпоративної безпеки залежить досягнення цілей підприємств, господарська діяльність яких та її результати є предметом впливу зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів бізнесу, інтересам яких щодо бізнесу можуть бути притаманні певні розбіжності та конфлікти. Тому формування системи корпоративної безпеки, спрямованої на забезпечення гармонізації й узгодження інтересів бізнесу та його стейкхолдерів, є умовою стабільності функціонування та розвитку підприємства як цілісної господарської системи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Захищеність корпоративних відносин забезпечується системою корпоративної безпеки підприємства, концептуальною основою визначення цілей, структури, заходів якої є положення та висновки наукових досліджень у цій сфері [1–4].

У сучасних теоретичних і прикладних джерелах є поширеним трактування корпоративної безпеки як економічної безпеки корпорацій (товариств) [5–8], що, на нашу думку, по-перше, залишає поза увагою дослідників суттєві відмінності корпоративної безпеки за її спрямованістю, об'єктами, структурою та заходами порівняно з економічною безпекою суб'єктів господарювання, по-друге, обмежує можливості аналізу та розв'язання проблем забезпечення відносин власників унітарних підприємств із зовнішніми та внутрішніми зацікавленими особами і групами, які мають можливість і здатність впливати на їхній бізнес та його результати.

Формулювання цілей. Економічний зміст корпоративних відносин як комплексного об'єкта системи корпоративної безпеки підприємства розкрито авторкою у статті «Корпоративна безпека бізнесу: економічний зміст у контексті системного підходу» [9]. Метою дослідження, результатам якого присвячено цю статтю, є обґрунтування структурно-функціональних, процесно-управлінських і результативних характеристик системи корпоративної безпеки підприємств.

Виклад основного матеріалу. Корпоративна безпека є структурним елементом системи економічної безпеки підприємства, комплексним об'єктом якої є система господарських відносин, що включає не тільки корпоративні, а й техніко-технологічні, організаційно-економічні, фінансово-інвестиційні, ринкові, соціальні та інші відносини господарської діяльності. Навіть якщо підприємство за його організаційною формою є корпоративним, тобто створеним двома і більше засновниками (партнерами) [10], корпоративну безпеку не слід ототожнювати з економічною безпекою, яка забезпечується заходами як корпоративної безпеки, так і безпеки виробничої, інтелектуально-інформаційної, кадрової та ін. Об'єктами економічної безпеки є майно, персонал, інформація, інновації, конкурентні переваги тощо [11–13]. Отже, економічна

безпека, на відміну від корпоративної безпеки, за спрямованістю, рівнем і масштабом забезпечення захищеності підприємства як цілісної господарської системи від загроз і ризиків його внутрішнього та зовнішнього середовища охоплює всі господарські відносини, пов'язані з його функціонуванням і розвитком.

Система корпоративної безпеки підприємства – це сукупність її взаємопов'язаних структурних елементів, функції яких спрямовані на забезпечення захищеності корпоративних відносин від деструктивних наслідків суперечностей і конфліктів зовнішніх і внутрішніх зацікавлених осіб і груп з метою узгодження їхніх інтересів і досягнення на цій основі стабільності та розвитку господарської діяльності в поточному та довгостроковому періодах.

Спрямованість, рівень і масштаб впливу системи корпоративної безпеки на захищеність бізнесу визначаються її об'єктом – корпоративними відносинами, що є складовою системи господарських відносин підприємства як суб'єкта підприємницької діяльності. При цьому корпоративній безпеці в системі економічної безпеки притаманна забезпечувальна функція стосовно кожної її складової. Це пов'язано з тим, що інтереси стейкхолдерів охоплюють різні види та сфери господарської діяльності підприємства, захищеність яких від негативного впливу їхніх суперечностей і конфліктів безпосередньо залежить від ефективності не тільки виробничої, фінансової, інформаційної та інших видів економічної безпеки, а й від рівня корпоративної безпеки підприємства. У цьому контексті обґрунтованою є точка зору Л. Л. Калініченко (L. L. Kalinichenko) і К. А. Зіненко (K. A. Zinenko), що забезпечення корпоративної безпеки є функцією системи економічної безпеки підприємства [14].

Модель системи корпоративної безпеки підприємства за її структурно-функціональними характеристиками наведено на рисунку.

Метою системи корпоративної безпеки є забезпечення захищеності корпоративних відносин підприємства та його стейкхолдерів від зовнішніх і внутрішніх загроз і ризиків їх деструктивного стану, що негативно впливає на господарську діяльність і розвиток підприємства. Важливо підкреслити, що кінцевою метою системи корпоративної безпеки в цілому та реалізації її функцій є сприяння досягненню стратегічних і поточних цілей господарської діяльності підприємства, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності шляхом забезпечення необхідного рівня захищеності корпоративних відносин.

Комплексний об'єкт системи корпоративної безпеки – це корпоративні відносини, видами яких є:

- економічні корпоративні відносини з приводу обміну між підприємством та його внутрішніми і зовнішніми стейкхолдерами ресурсами, доходами й іншою вигодою [9];
- організаційно-управлінські корпоративні відносини, що визначаються системою корпоративного управління на підприємстві, спрямованого на досягнення оптимального балансу інтересів усіх зацікавлених груп [15];

Рисунок. Структурно-функціональна модель системи корпоративної безпеки підприємства

- корпоративні правовідносини, що юридичною наукою трактуються як відносини щодо участі в товаристві, відносини з приводу корпоративних прав і діяльності партнерів з управління корпорацією [16].

Економічні корпоративні відносини визначають зміст і спрямованість організаційно-управлінських і правових корпоративних відносин, які в їх сукупності формують організаційно-правовий простір економічних корпоративних відносин.

Відповідно до структури корпоративних відносин як комплексного об'єкта корпоративної безпеки:

1) спеціальними об'єктами системи корпоративної безпеки є економічні, організаційно-управлінські та правові корпоративні відносини;

2) специфічним об'єктом системи корпоративної безпеки підприємства є корпоративні конфлікти як форма критичного стану корпоративних відносин;

3) складовими системи корпоративної безпеки, що є поліструктурною, є безпека економічних корпоративних відносин; безпека організаційно-управлінських корпоративних відносин; безпека корпоративних правовідносин, яким притаманні загальні характеристики корпоративної безпеки та відмінності, зумовлені особливостями об'єктів захисту;

4) взаємопов'язаними функціями системи корпоративної безпеки, що забезпечують досягнення її мети, є захист економічних, організаційно-управлінських і правових відносин підприємства та його стейкхолдерів шляхом узгодження та забезпечення збалансованості їхніх інтересів.

Досягнення цілей системи корпоративної безпеки підприємства залежить від ефективності управління її формуванням, функціонуванням і розвитком. Менеджмент корпоративної безпеки – це сукупність стратегій, цілей, завдань, заходів та інструментів цілеспрямованого впливу підприємства на корпоративні відносини з метою їх захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз і ризиків шляхом забезпечення узгодженості інтересів стейкхолдерів бізнесу, запобігання корпоративним конфліктам та подолання їх.

Управління корпоративною безпекою є складовою, по-перше, корпоративного менеджменту підприємств. Слід зауважити, що корпоративне управління в наукових і прикладних джерелах трактується як управління корпоративними підприємствами, товариствами [3; 17]. Але унітарні підприємства, як і корпорації, є учасниками корпоративних відносин, їхня господарська діяльність здійснюється під впливом зацікавлених груп, що зумовлює необхідність формування та розвитку ефективної системи захисту від деструктивних наслідків для бізнесу суперечностей інтересів його зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів.

По-друге, управління корпоративною безпекою – це структурний елемент менеджменту економічної безпеки підприємств, оскільки безпека корпоративних відносин є підсистемою системи економічної безпеки.

По-третє, менеджмент корпоративної безпеки – це складова управління ризиками, оскільки рівень захищеності корпоративних відносин забезпечу-

ється системою управлінських дій, спрямованих на прогнозування, запобігання, подолання наслідків негативного впливу загроз і ризиків, пов'язаних із деструктивною поведінкою стейкхолдерів бізнесу.

Корпоративні ризики – це ймовірність певних утрат підприємства внаслідок суперечливості, незбалансованості та конфлікту інтересів його стейкхолдерів. Їх основні види відповідно до структури корпоративних відносин відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Корпоративні ризики

№	Підсистема корпоративних відносин	Види корпоративних ризиків
1	Економічні корпоративні відносини	Корпоративні ризики як імовірність утрат підприємством та його стейкхолдерами ресурсів і доходів у зв'язку з порушеннями у процесі їх обміну, зумовленими незбалансованістю та конфліктами їхніх інтересів. Унаслідок деструкції економічних корпоративних відносин можливими є переривання виробничого процесу, зниження фінансових результатів бізнесу та акціонерної вартості, які первинні стейкхолдери-акціонери отримують у результаті збільшення доходів, дивідендів і курсу акцій.
2	Організаційно-управлінські корпоративні відносини	Корпоративні ризики зумовлені недосконалістю корпоративного управління, зокрема відсутністю чи обмеженістю заходів вартісно-орієнтованого управління, що базується на визнанні пріоритетності інтересів власників з урахуванням цілей стейкхолдерів [18; 19]. Це ризики конфліктів інтересів, ризик, пов'язаний з участю в акціонерних товариствах держави як акціонера; ризик «розмивання» частки акціонерів у статутному капіталі; ризик відсутності представників міноритарних акціонерів у складі ради директорів [20].
3	Корпоративні правовідносини	Корпоративні ризики, пов'язані з корпоративними правами, такі як ризики: купівлі частки (корпоративних прав) товариства, що включають ризики відчуження неоплаченої частки у статутному капіталі; відсутності згоди іншого з подружжя в разі відчуження частки, набутої за час шлюбу; невиконання або неналежного виконання попереднім покупцем обов'язку щодо оплати купівельної ціни відчуженої частки [21].

Рівень корпоративної безпеки залежить від здатності менеджменту підприємства реалізувати стейкхолдерський підхід до управління його функціонуванням і розвитком [22], аналізувати та узгоджувати інтереси й очікування всіх зацікавлених сторін.

Слід підкреслити, що стейкхолдерський підхід є основним у корпоративному управлінні. «Компанія повинна намагатися підтримувати гарні відносини зі стейкхолдерами, задовольняти їх очікування, координувати діяльність, враховувати їх інтереси» [23].

На забезпечення впровадження та ефективної реалізації стейкхолдерського підходу в управлінні спрямовано Стандарт залучення зацікавлених сторін (Stakeholders Engagement Standard) AA 1000 SES (2015) [24], метою якого є визначення загальноприйнятних рамок оцінки, розроблення, реалізації та комунікації якісного залучення стейкхолдерів. Стандартом визначені принципи взаємодії організацій із зацікавленими сторонами:

- інклюзивність: забезпечення участі зацікавлених сторін у розробленні та досягненні результатів розв'язання проблем і здійснення проєктів організації;

- суттєвість: визначення релевантності та значущості проблеми для організації та зацікавлених сторін. Суттєвість може залежати від зацікавлених сторін, тобто деякі питання будуть суттєвими для одних зацікавлених сторін, але не для інших;

- чуйність: рішення та дії пов'язано з суттєвими питаннями, що потребують участі зацікавлених сторін. Це також реакція організації на проблеми зацікавлених сторін, які впливають на її діяльність [25].

Як визначено у Стандарті, успішне залучення стейкхолдерів залежить від розуміння того, чому зацікавлена сторона залучається (мета взаємодії), які є проблеми, що потребують її участі (обсяг взаємодії), і хто має бути залучений (зацікавлені сторони). При цьому залучення зацікавлених сторін має узгоджуватися з цілями організації [24].

Завданням управління захистом корпоративних відносин є формування системи корпоративної безпеки підприємства та забезпечення її ефективного функціонування і розвитку. На це спрямовано функції менеджменту корпоративної безпеки:

1. Загальні функції: планування, організація, мотивація та контроль діяльності з забезпечення необхідного рівня захищеності корпоративних відносин у поточному та довгостроковому періодах.

2. Спеціальні функції, що забезпечують ефективну реалізацію загальних функцій:

- 1) аналізування системи корпоративної безпеки підприємства, що включає:

- ретроспективний та поточний аналіз стану корпоративної безпеки з метою визначення її рівня та резервів підвищення ефективності;

- вивчення та визначення основних стейкхолдерів підприємства, аналіз їхніх інтересів, можливостей і форм (негативна, позитивна) впливу на бізнес;
- виявлення реальних і потенційно можливих суперечностей інтересів зацікавлених груп, ступеня їхнього негативного впливу на їхню збалансованість;
- аналіз причин і наслідків конфліктів інтересів стейкхолдерів з метою оцінки ефективності заходів подолання їх та вдосконалення управління корпоративними конфліктами;

2) ідентифікація, аналіз і групування корпоративних ризиків у поточному періоді та на перспективу;

3) розроблення програм і проєктів удосконалення системи корпоративної безпеки підприємства;

4) ресурсне забезпечення системи корпоративної безпеки, зокрема:

- формування та розвиток техніко-технологічної та інформаційної бази забезпечення корпоративної безпеки підприємства;

- бюджетування програм і заходів корпоративної безпеки;

- кадрове забезпечення управління безпекою корпоративних відносин;

5) моніторинг та оцінювання результатів програм і проєктів корпоративної безпеки;

6) упровадження управлінських інновацій у сфері корпоративної безпеки бізнесу;

7) розвиток корпоративної культури, зокрема культури комунікацій із зовнішніми та внутрішніми стейкхолдерами бізнесу;

8) навчання персоналу підприємства принципів і заходів корпоративної безпеки.

Оцінювання ефективності управління системи корпоративної безпеки базується на поєднанні кількох методів:

- метод порівнянь планових і досягнутих (фактичних) у певний період показників стану захищеності корпоративних відносин; фактичних показників ефективності корпоративної безпеки та їхніх порогових значень (індикаторів), визначених підприємством;

- евристичні методи аналізу, зокрема метод експертних оцінок;

- метод «витрати-результати», за яким збиток, запобігання якому забезпечили заходи управління системою корпоративної безпеки підприємства, порівнюється:

а) із витратами на їхнє здійснення. Показником ефективності управління системою корпоративної безпеки є різниця між обсягом відверненого протягом певного періоду заходами менеджменту корпоративної безпеки збитку від корпоративних ризиків та витратами на ці заходи. Це показник чистого результату управління корпоративною безпекою, значення якого може бути додатним, від'ємним, нульовим;

б) із сукупним збитком від корпоративних ризиків у певному періоді. Це показник рівня управління корпоративною безпекою.

Рівень системи корпоративної безпеки оцінюється на основі різних підходів. На нашу думку, достатньо достовірним є результат оцінювання, що здійснюється на основі функціонального критерію за такими етапами:

1) визначення та розрахунок інтегрально-функціональних показників рівня функціональних складових системи корпоративної безпеки – безпеки економічних, організаційно-управлінських і правових корпоративних відносин як середньозваженої суми їх частково функціональних і загальнофункціональних показників за формулами (табл. 2):

Таблиця 2

Інтегрально-функціональні показники рівня підсистем системи корпоративної безпеки підприємства

№	Функціональна складова (підсистема) системи корпоративної безпеки підприємства	Формули	Складові формул
1	Безпека економічних корпоративних відносин	$IFI_{ecrs} = (PFI_{ecrs1} \times dp_1 + \dots + PFI_{ecrsn} \times dp_n) + (GFI_{ecrs} \times dg_1 + \dots + dg \times dgn) \quad (1)$	<p>IFI_{ecrs} – інтегрально-функціональний показник рівня безпеки економічних корпоративних відносин;</p> <p>PFI_{ecrs} – частково функціональні показники рівня безпеки економічних корпоративних відносин;</p> <p>GFI_{ecrs} – загальнофункціональні показники рівня безпеки економічних корпоративних відносин;</p> <p>dp – питома вага (вагові коефіцієнти) значущості частково функціональних показників для оцінки рівня підсистеми корпоративної безпеки підприємства. Сумарне значення дорівнює dp_1;</p> <p>dg – питома вага (вагові коефіцієнти) значущості загальнофункціональних показників для оцінки рівня підсистеми корпоративної безпеки підприємства. Сумарне значення dg дорівнює 1;</p> <p>$1-n$ – частково функціональні та загальнофункціональні показники.</p>

№	Функціональна складова (підсистема) системи корпоративної безпеки підприємства	Формули	Складові формул
2	Безпека організаційно-управлінських корпоративних відносин	$IFI\ omrs = (PFI\ omrs \times dp1 + \dots + PFI\ omrs \times dpn) + (GFI\ omrs \times dg1 + \dots + GFI\ omrs \times dgn) \quad (2)$	<p>IFI omrs – інтегрально-функціональний показник рівня безпеки організаційно-управлінських корпоративних відносин; PFI omrs – частково функціональні показники рівня безпеки організаційно-управлінських корпоративних відносин; GFI omrs – загальнофункціональні показники рівня безпеки організаційно-управлінських корпоративних відносин; dp – питома вага (вагові коефіцієнти) значущості частково функціональних показників для оцінки рівня підсистеми корпоративної безпеки підприємства. Сумарне значення dp дорівнює 1; dg – питома вага (вагові коефіцієнти) значущості загальнофункціональних показників для оцінки рівня підсистеми корпоративної безпеки підприємства. Сумарне значення dg дорівнює 1; 1-n – частково функціональні та загальнофункціональні показники.</p>
3	Безпека корпоративних правовідносин	$IFIclrs = (PFIclrs \times dp1 + \dots + PFIclrs \times dpn) + (GFIclrs \times dg1 + \dots + GFIclrs \times dgn) \quad (3)$	<p>IFIclrs – інтегрально-функціональний показник рівня безпеки корпоративних правовідносин; PFIclrs – частково функціональні показники рівня безпеки корпоративних правовідносин; GFIclrs – загальнофункціональні показники рівня безпеки корпоративних правовідносин; dp – питома вага (вагові коефіцієнти) значущості частково функціональних показників для оцінки рівня підсистеми корпоративної безпеки підприємства. Сумарне значення dp дорівнює 1;</p>

№	Функціональна складова (підсистема) системи корпоративної безпеки підприємства	Формули	Складові формул
			<p>d_g – питома вага (вагові коефіцієнти) значущості загальнофункціональних показників для оцінки рівня підсистеми корпоративної безпеки підприємства. Сумарне значення d_g дорівнює 1;</p> <p>$1-n$ – частково функціональні та загальнофункціональні показники.</p>

Частково функціональні показники характеризують окремі аспекти стану та динаміки певної функціональної складової (підсистеми) системи корпоративної безпеки підприємства. Наприклад, безпека економічних корпоративних відносин характеризується рівнем і динамікою акціонерної вартості, рентабельності власного капіталу; безпека організаційно-управлінських корпоративних відносин – показником кількості та інтенсивності трудових конфліктів на підприємстві; безпека корпоративних правовідносин кількістю судових справ із порушення підприємством корпоративних прав його учасників та ін. На основі загальнофункціональних показників аналізуються стан та динаміка певної підсистеми системи корпоративної безпеки підприємства в цілому. Це, наприклад, показник співвідношення збитку, відверненого здійсненням заходів забезпечення певного виду корпоративної безпеки за функціональним критерієм, та витрат підприємства на їх здійснення;

2) розрахунок інтегрально-системного показника рівня корпоративної безпеки підприємства як середньозваженої суми інтегрально-функціональних показників рівня її функціональних складових за формулою

$$ISI = IFI_{ecrs} \times d_{ecrs} + IFI_{omrs} \times d_{omrs} + IFI_{clrs} \times d_{clrs}, \quad (4)$$

де ISI – інтегрально-системний показник рівня корпоративної безпеки підприємства на дату оцінювання;

IFI_{ecrs} , IFI_{omrs} , IFI_{clrs} – інтегрально-функціональні показники рівня підсистем системи корпоративної безпеки;

d – питома вага (вагові коефіцієнти) значущості впливу окремої підсистеми на рівень системи корпоративної безпеки підприємства в цілому. Сумарне значення d дорівнює 1;

3) оцінка на основі інтегрально-функціонального показника стану системи корпоративної безпеки та динаміки її результативності на основі порівняння показників минулого та поточного періодів; показника підприємства з його середнім значенням підприємств галузі, з плановим показником тощо.

Висновки. Аналіз структурно-функціональних, процесно-управлінських і результативних характеристик системи корпоративної безпеки підприємств дозволив обґрунтувати такі висновки:

1) відповідно до структури корпоративних відносин як комплексного об'єкта системи корпоративної безпеки її спеціальними об'єктами є економічні, організаційно-управлінські та правові відносини підприємства і його стейкхолдерів з приводу руху ресурсів та доходів бізнесу, організації та управління функціонуванням і розвитком підприємства у правовому полі реалізації їх інтересів; специфічним об'єктом – корпоративні конфлікти;

2) система корпоративної безпеки є поліструктурною, її складовими є безпеки економічних, організаційно-управлінських корпоративних відносин і корпоративних правовідносин;

3) на забезпечення захищеності корпоративних відносин підприємства та його стейкхолдерів від зовнішніх і внутрішніх загроз і ризиків їх деструктивного стану спрямовані функції системи корпоративної безпеки – це захист економічних, організаційно-управлінських і правових відносин підприємства та його стейкхолдерів шляхом узгодження та забезпечення збалансованості їхніх інтересів;

4) менеджмент корпоративної безпеки повинен базуватися на стейкхолдерському підході, реалізація якого забезпечує ефективне управління корпоративними відносинами з метою запобігання корпоративним ризикам, досягнення узгодженості та збалансованості інтересів бізнесу та зацікавлених груп.

Щодо оцінювання рівня системи корпоративної безпеки пропонується визначення його інтегрально-системного показника як середньозваженої суми інтегрально-функціональних показників її підсистем – безпеки економічних та організаційно-управлінських корпоративних відносин, безпеки корпоративних правовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ши́ра Т. Б. Корпоративна безпека підприємств в Україні: визначення ключових загроз. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. Т. 29 (68). № 6. С. 93–96. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_6/22.pdf (дата звернення: 07.11.2024).
2. Ши́ра Т. Б. Моделювання функціонування системи корпоративної безпеки підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 6 (17). С. 228–232.

- URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2019/6_17_ukr/44.pdf (дата звернення: 07.11.2024).
3. Кріпкий А. Правове забезпечення корпоративної безпеки підприємств України. *Молодий вчений*. 2019. №2 (66). С. 628–632. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-132> (дата звернення: 07.11.2024).
 4. Панчак В. Як вибудувати культуру корпоративної безпеки у компанії? *Liga Zakon*. 2021. 13 груд. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/206649_yak-vibuduvati-kulturu-korporativno-bezpeki-u-kompan (дата звернення: 07.11.2024).
 5. Баюра Д. Корпоративна безпека. *Енергобізнес*. 2021. № 34/35. С. 1227–1228. URL: <https://e-b.com.ua/korporativna-bezpeka-1604/> (дата звернення: 07.11.2024).
 6. Burge S. What is corporate security. *International Security Journal*. 2024. July 8. URL: <https://internationalsecurityjournal.com/what-is-corporate-security/> (дата звернення: 07.11.2024).
 7. Погребной С., Герасимович І. Корпоративна безпека в Україні: як захистити бізнес. Короткий курс. Київ : Кінцевий бенефіціар, 2024. 336 с.
 8. Давиденко Є. Корпоративна безпека на українських підприємствах в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-44> (дата звернення: 07.11.2024).
 9. Марченко О. С. Корпоративна безпека бізнесу: економічний зміст у контексті системного підходу. *Економічна теорія та право*. 2024. №3 (58). С. 6–26. DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2024-58-3-6> (дата звернення: 07.11.2024).
 10. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 07.11.2024).
 11. Марченко О. С. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, каф. екон. теорії. Харків : Право, 2022. 246 с.
 12. Данілова Е. І. Концепція системного підходу до управління економічною безпекою підприємства : монографія. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2020. 342 с. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/monograph/article/view/danilova.kontseptsiiia-2020/1859> (дата звернення: 07.11.2024).
 13. Економічна безпека підприємництва в Україні : монографія / Г. В. Ситник, Г. В. Блакита, Н. М. Гуляєва та ін. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 284 с.
 14. Калініченко Л. Л., Зіненко К. А. Стейкхолдери як фактори впливу на економічну безпеку будівельного підприємства. *Економічний простір*. 2020. № 158. С. 38–45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/158-6> (дата звернення: 07.11.2024).
 15. Живко З. Б., Сватуєк О. Р., Копитко М. І. Корпоративне управління в системі економічної безпеки: навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 456 с.
 16. Марущак Я. С. Правова природа корпоративних відносин: сутність та ознаки. *Часопис цивілістики*. 2016. Вип. 20. С. 63–67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Час_2016_20_14 (дата звернення: 07.11.2024).
 17. Галіахметов І. А., Науменко О. С. Корпоративні відносини в акціонерному товаристві: від проблем кваліфікації до меж правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: ПРАВО*. 2020. Вип. 60. С. 57–62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2307-3322/2020.60.12> (дата звернення: 07.11.2024).

18. Юргачова М. І., Ковальова О. М., Коцюрубенко Г. М. Вартісно-орієнтоване управління в системі корпоративного управління компанією. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 111–115. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5.111> (дата звернення: 07.11.2024).
19. Давидов О. І. Концепція фінансової оцінки фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. № 4 (68). С. 89–101. URL: <http://vsed.oneu.edu.ua/collections/2018/68/pdf/89-101.pdf> (дата звернення: 07.11.2024).
20. Гагаулліна Е., Клименко М. Ризикорієнтовний менеджмент корпоративних підприємств у сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-18> (дата звернення: 07.11.2024).
21. Гринишин М., Халімон З. Корпоративні ризики купівлі частки (корпоративних прав) товариства. *Офіційний сайт Sayenko Kharenko*. 2024. 18 квіт. URL: <https://sk.ua/uk/korporativni-riziki-kupivli-chastki-korporativnih-prav-tovaristva/> (дата звернення: 07.11.2024).
22. Freeman P. E., Mcvea J. F. A. Stakeholder Approach to Strategic Management. *SSRN Electronic Journal*. 2001. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.263511> (дата звернення: 07.11.2024).
23. Смоленніков Д. О., Павленко Д. С., Костюченко Н. М. Вплив поведінки стейкхолдерів на прийняття рішень в управлінні інноваційними проектами. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2021. № 4. С. 182–196. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.4-22> (дата звернення: 07.11.2024).
24. AA 1000 Stakeholders Engagement Standard. *AccountAbility*. URL: https://www.accountability.org/static/940dc017198458fed647f73ad5d47a95/aa1000ses_2015.pdf (дата звернення: 07.11.2024).
25. Черненко Д. І., Корепанов Г. С., Парфенцева Н. О., Чала Т. Г. Формування системи метаданих для забезпечення управління взаємодією зі стейкхолдерами. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2019. № 10. С. 238–244. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-238-244> (дата звернення: 07.11.2024).

REFERENCES

1. Shyra, T. B. (2018). Korporatyvna bezpeka pidpriemstv v Ukraini: vyznachennia kliuchovykh zahroz [Corporate security of enterprises in Ukraine: identification of key threats]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Ekonomika i upravlinnia – Scientific notes of V. I. Vernadsky TNU. Series: Economics and management*, 29(68), 6, 93–96. https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_6/22.pdf [in Ukrainian].
2. Shyra, T. B. (2019). Modeliuvannya funktsionuvannya systemy korporativnoi bezpeky pidpriemstva [Modeling the functioning of the enterprise's corporate security system]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk – Pryazovsky Economic Bulletin*, 6(17), 228–232. http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/6_17_ukr/44.pdf [in Ukrainian].
3. Kripyki, A. (2019). Pravove zabezpechennia korporativnoi bezpeky pidpriemstv Ukrainy [Legal provision of corporate security of enterprises of Ukraine]. *Molodyi*

- vchenyi – A young scientist*, 2(66), 628–632. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-132> [in Ukrainian].
4. Panchak, V. (2021, December 13). Yak vybuduvaty kulturu korporatyvnoi bezpeky u kompanii? [How to build a culture of corporate security in a company?]. *Liga Zakon*. https://biz.ligazakon.net/analytics/206649_yak-vibuduvati-kulturu-korporativno-bezpeki-u-kompan [in Ukrainian].
 5. Baiura, D. (2021). Korporatyvna bezpeka [Corporate security]. *Enerhobiznes – Energy business*, 34–35, 1227–1228. <https://e-b.com.ua/korporativna-bezpeka-1604/> [in Ukrainian].
 6. Burge, S. (2024, July 8). What is corporate security. *International Security Journal*. <https://internationalsecurityjournal.com/what-is-corporate-security/>.
 7. Pohrebnoi, S., & Herasymovych, I. (2024). *Korporatyvna bezpeka v Ukraini: yak zakhystyty biznes* [Corporate security in Ukraine: how to protect business.]. Ultimate beneficiary [in Ukrainian].
 8. Davydenko, Ye. (2023). Korporatyvna bezpeka na ukraïnskykh pidpryemstvakh v umovakh viiny [Corporate security at Ukrainian enterprises in the conditions of war]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-44> [in Ukrainian].
 9. Marchenko, O. S. (2024). Korporatyvna bezpeka biznesu: ekonomichniy zmist u konteksti systemnoho pidkhodu [Corporate business security: Economic content in the context of a systems approach]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 3(58), 6–21. <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2024-58-3-6> [in Ukrainian].
 10. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 436-IV. (2003). [Economic Code of Ukraine dated January 16, 2003]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].
 11. Marchenko, O. S. (2022). *Ekonomichna bezpeka pidpryemstva* [Economic security of the enterprise]. Pravo [in Ukrainian].
 12. Danilova, E. I. (2020). *Kontseptsiiia systemnoho pidkhodu do upravlinnia ekonomichnoi bezpekoïu pidpryemstva* [The concept of a system approach to the management of the economic security of the enterprise]. Yevropeiska naukova platforma. <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/monograph/article/view/danilova.kontseptsiiia-2020/1859> [in Ukrainian].
 13. Sytnyk, H. V., Blakytta, H. V., & Huliiiaieva, N. M. (2020). *Ekonomichna bezpeka pidpryemnytstva v Ukraini* [Economic security of entrepreneurship in Ukraine]. Kyiv National University of Trade and Economics [in Ukrainian].
 14. Kalinichenko, L. L., & Zinenko, K. A. (2020). Steikkholdery yak faktory vplyvu na ekonomichnu bezpeku budivelnoho pidpryemstva [Stakeholders as factors influencing the economic security of a construction enterprise]. *Ekonomichniy prostir – Economic space*, 158, 38–45. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/158-6> [in Ukrainian].
 15. Zhyvko, Z. B., Svatiuk, O. R., & Kopytko, M. I. (2018). *Korporatyvne upravlinnia v systemi ekonomichnoi bezpeky* [Corporate governance in the economic security system]. LvDUVS [in Ukrainian].
 16. Marushchak, Ya. S. (2016). Pravova pryroda korporatyvnykh vidnosyn: sutnist ta oznaky [Legal nature of corporate relations: Essence and features]. *Chasopys*

- tsyvilistyky – Journal of Civil Studies*, 20, 63–67. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2016_20_14 [in Ukrainian].
17. Haliakhmetov, I. A., & Naumenko, O. S. (2020). Korporatyvni vidnosyny v aktsionernomu tovarystvi: vid problem kvalifikatsii do mezh pravovoho rehuliuвання [Corporate relations in a joint-stock company: From qualification problems to the limits of legal regulation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii PRAVO – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Law Series*, 60, 57–62. <https://doi.org/10.32782/2307–3322/2020.60.12> [in Ukrainian].
 18. Iorhachova, M. I., Kovalova, O. M., & Kotsiurubenko, H. M. (2020). Vartisno-orientovane upravlinnia v systemi korporatyvnoho upravlinnia kompaniieiu [Value-oriented management in the system of corporate management of the company]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, 5, 111–115. <https://doi.org/10.32702/2306–6806.2020.5.111> [in Ukrainian].
 19. Davydov, O. I. (2018). Kontseptsiiia finansovoi otsinky fundamentalno-steikkholderskoi dodanoi vartosti pidpriemstv [The concept of financial assessment of fundamental-stakeholder added value of enterprises]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Bulletin of socio-economic researcher*, 4(68), 89–101. <http://vsed.oneu.edu.ua/collections/2018/68/pdf/89-101.pdf> [in Ukrainian].
 20. Hataullina, E., & Klymenko, M. (2022). Ryzykoriientovnyi menedzhment korporatyvnykh pidpriemstv u suchasnykh umovakh [Risk-based management of corporate enterprises in modern conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 44. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-18> [in Ukrainian].
 21. Hrynyshyn, M., & Khalimon, Z. (2024, April 18). Korporatyvni ryzyky kupivli chastky (korporatyvnykh prav) tovarystva [Corporate risks of buying a share (corporate rights) of a company]. *Official site of Sayenko Kharenko*. <https://sk.ua/uk/korporativni-riziki-kupivli-chastki-korporativnih-prav-tovaristva/> [in Ukrainian].
 22. Freeman, P. E., & Mcvea, J. F. (2001). A Stakeholder Approach to Strategic Management. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.263511>.
 23. Smolennikov, D. O., Pavlenko, D. S., & Kostiuhenko, N. M. (2021). Vplyv povedinky steikkholderiv na pryiniattia rishen v upravlinni innovatsiinymy proiektamy [Influence of stakeholder behavior on decision-making in the management of innovative projects]. *Visnyk SumDU. Serii «Ekonomika» – Bulletin of Sumy State University. «Economy» series*, 4, 182–196. <https://doi.org/10.21272/1817–9215.2021.4-22> [in Ukrainian].
 24. AA 1000 Stakeholders Engagement Standard. *AccountAbility*. https://www.accountability.org/static/940dc017198458fed647f73ad5d47a95/aa1000ses_2015.pdf
 25. Chernenko, D. I., Korepanov, H. S., Parfentseva, N. O., & Chala, T. H. (2019). Formuvannya systemy metadanykh dlia zabezpechennia upravlinnia vzaiemodiieiu zi steikkholderamy [Formation of a metadata system to ensure management of interaction with stakeholders]. *BIZNESINFORM – BUSINESS INFORMATION*, 10, 238–244. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-238-244> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 08.11.2024

Стаття пройшла рецензування: 28.11.2024

Стаття рекомендована до опублікування: 19.12.2024

O. S. MARCHENKO

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Financial Law Department, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv

ENTERPRISE CORPORATE SECURITY SYSTEM: MANAGEMENT AND EFFICIENCY

Problem setting. The formation of a corporate security system aimed at ensuring the harmonization and coordination of the interests of a business and its stakeholders is a condition for the stable functioning and development of an enterprise as an integrated economic system.

Recent research and publication analysis. In modern theoretical and applied sources, it is common to interpret corporate security as the economic security of corporations (companies). Researchers ignore the significant differences between corporate security in its focus, objects, structure, and measures compared to the economic security of business entities.

Paper objective. The purpose of the research is to substantiate the structural and functional, process and management, and performance characteristics of the corporate security system of enterprises.

Paper main body. In accordance with the structure of corporate relations as a complex object of corporate security

1) special objects of the corporate security system are economic, organizational, managerial and legal corporate relations;

2) a specific object of the corporate security system of an enterprise is corporate conflicts as a form of a critical state of corporate relations;

3) the components of the corporate security system are the security of: economic corporate relations; organizational and managerial corporate legal relations;

4) the interrelated functions of the corporate security system are the protection of the economic, organizational, managerial and legal relations of the enterprise and its stakeholders by coordinating and ensuring the balance of their interests.

Conclusion of the research. The functions of the corporate security system are to protect the economic, organizational, managerial, and legal relations of the enterprise and its stakeholders by coordinating and ensuring the balance of their interests.

Corporate security management should be based on a stakeholder approach, the implementation of which ensures effective management of corporate relations in order to prevent corporate risks, achieve consistency and balance of business and stakeholder interests.

To assess the level of the corporate security system, it is proposed to define its integral-system indicator as the weighted average sum of the integral-functional indicators of its subsystems.

Short Abstract for an article

Abstract. The article reveals the main characteristics of the corporate security system, its objects and interconnected structural elements these are the security of economic, organizational and managerial, legal corporate relations. The functions of the corporate security system, which are aimed at coordinating and ensuring the balance of interests of the enterprise and its stakeholders, are substantiated. The priority role of the stakeholder approach in managing the security of corporate relations is substantiated. A methodology for determining the level of the corporate security system based on integral and functional indicators of the effectiveness of its components is proposed.

Key words: corporate security system of the enterprise, objects and functions of the corporate security system, security of economic, organizational, managerial, and legal corporate relations, corporate risks, stakeholder approach, assessment of the level of the corporate security system.

Article details:

Received: 08 November 2024

Revised: 28 November 2024

Accepted: 19 December 2024

Рекомендоване цитування: Марченко О. С. Система корпоративної безпеки підприємства: управління та ефективність. *Економічна теорія та право*. 2024. №4 (59). С. 6–23. DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2024-59-4-6>.

Suggested citation: Marchenko, O. S. (2024). Systema korporatyvnoi bezpeky pidpriemstva: upravlinnia ta efektyvnist [Enterprise corporate security system: Management and efficiency]. *Ekonomichna teoriia ta pravo – Economic Theory and Law*, 4(59), 6–23. <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2024-59-4-6> [in Ukrainian].